

strateji rag an
TAVES

KERNEWEK

KERNEWEK

Raglavar a'n gaderyoryon	1
An diwettha kansblydhen	3
Aswonnvos a Gernewek yn-dann an Chartour Europek rag yethow Ranndiryel ha Le-usys - An styr	4
Ple'th eson ni lemmyn?	6
An argerdh keskusulyans	8
Strateji displegyans an yeth Kernewek	9
Ragwel 1: May ma spas rag pub huni neb a vynno dhe dhyski Kernewek, yn pub nivel a adhyskans	10
Ragwel 2: May ma dyski Kernewek talvedhys yn fordh gehaval orth dyski yethow erell	12
Ragwel 3: Mayth yw aswonnys an yeth Kernewek yn bywnans poblek avel rann a vri hag hewel a'n ertach ha gonisogeth dhiblans a Gernow	13
Ragwel 4: Mayth yw an yeth aswonnys avel rias poesedhek y'n erbys Kernewek	15
Ragwel 5: Mayth omlowenha an yeth Kernewek reowta ryb tenewen an yethow ranndiryel ha nebes kewsys erell y'n Rywvaneth Unys	16
Ragwel 6: May ma dhe'n yeth Kernewek fordhow dhe oberi hag isframweyth skoedhyans ynna, gwiw rag an edhommow bys may hallo 1 – 5 bos drehedhys	17
Nessa gradhow	19
Kettestenn stratejek	20
Rol a lyvrow	21

Bagas Kusulyek

Kannasow diworth an bagasow a sew:

Agan Tavas

Konsel Kernow (konseloryon ha soedhogyon)

Cussell an Tavas Kernuak

Dalva

Konselow Ranndiryel

Gorseth Kernow

Soedhva an Governans Sothwest

Institute of Cornish Studies

Kesva an Taves Kernewek

Kowethas an Taves Kernewek

Bagas Lywya

Kannasow diworth Konsel Kernow ha Soedhva an Governans Sothwest ha pyp esel dewisys gans gemmynieth an yeth

George Ansell (Kaderyor)

Maureen Pierce

Andrew Climo-Thompson

Ken George

Vanessa Beeman

Tony Steele (GOSW)

John Sawle (CCC)

Jenefer Lowe (CCC)

Raglavar a'n gaderyoryon

An kynsa Strateji rag an Yeth Kernewek ma re beu displegys avel kynsa gradh dhe ragdhoen Rann II Chartour Konsel Europa rag Yethow Ranndiryel ha Le-usys, may fe kovskrifys yn-danno Kernewek yn mis Meurth 2003. Konsel Kernow a furvyas Bagas Kusulyek, hag ynno kannasow a-dhiworth bagasow an yeth Kernewek kekeffrys ha Soedhva an Governans Sothwest ha konseloryon ha soedhogyon an Konsel. Konsel Ynysow Syllan a veu gwarnys dres an argerdh. An Bagas Kusulyek a aswonn bos perghennogeth an yeth gans an dus a Gernow ha Syllan. A-dhiworth an Bagas Kusulyek ma veu dyghtys Bagas Lywya a eth person hag i a dhallathas keskewsel oll a-der dro kyns skrifa an Strateji.

Kolonn a ros an gorthybow dhe'n keskusulyans poblek: lemmyn ni a woer konvedhes gorvynnow an dus a Gernow rag aga yeth ha ni a gonvedh bos edhomm a dherivas yn toeth da rag kavoes fydhians y'n argerdh ha dhe vos sur nag eus lett dhe dhisplegyans an yeth. Lies tybyans dihaval re beu res mes yma lemmyn gwel kler a Gernewek avel yeth kewsys a-les y'n gemmynieth. An Strateji ma a aswonn bos an fordh hir rag drehedhes dhe'n gwel hirdermyn mes profys yw fordh wir, may hyllyn avonsya tamm ha tamm war-tu ha'n amkan na, hag yma edhomm a'y dhasweles yn fenowgh der y avonsyans. An displegyans a Gernewek a wra treusi pub rann a wovernans mes yma kresys dhyn may hallo bos kowlwrys an gwel ma dre golonn dha oll an dus.

Ni a garsa aswonn an gweres dhe'n keskusulyans gans an hwegh Konsel Ranndiryel ha ni a woer gras dhe'n esheores, Vicki Howard ha dhe'n gonseloryon a dhiskwedhas bern personek rag an Strateji. Y koedh dhyn godhvos gras arbennik dhe eseli an Bagas-Lywya rag aga lenduri hag omrians dhe'n argerdh, hag yn arbennik dhe Jenefer Lowe, Soedhek Artys, neb re oberas gans tan kolonn ha nerth dibenn. Ni a woer gras ynwedh dhe Soedhva an Is-Pennmenyster ha dhe Soedhva an Governans Sothwest, an dhiw anedha re skoedhyas gans leungolonn displegyans an Strateji ma.

Ni a woer gras ynwedh dhe'n Governans a Vanow, yn arbennik dhe'n Menyster rag Adhyskans, Hon. Steve Rodan, Soedhek an Yeth Vanowek, Phil Kelly ha dhe Phil Gawne ha y gowethysi yn Tynwald. Oll anedha re beu hel gans aga gweres ha kusul dres ha wosa godrik an Kannasow Kernewek yn mis Genver 2004, hag y hwodhon gras bras dhedha.

Ni a grys an kkommendyansow y'n Strateji ma y tre skoedhyans poblek ogas ha pell hag yma fydhyans dhyn y hyllyn ni kowlwul an amkanow yn towlennans ythek. Kernow a's teves lemmyn spas dibarow dhe dhisplegya devnydh ha skians hy henyeth dres an gemmynieth, rag golusekhe bywnans henedhow a dheu ha dhe grevhe hevelepter kernewek yw mar boesek yn Europa liesyethek.

Cllr John Lobb
Kaderyer, Bagas
Kusulyek Strateji an
Yeth Kernewek

George Ansell
Kaderyer, Bagas
Lywya Strateji an
Yeth Kernewek

Truru 2004

An diwettha kansblydhen

An yeth Kernewek a worta testenn a vern meurgerys dres an nownsegves kansblydhen, spit dhe vernans deseveys avel yeth kewsys a-dro dhe'n vlydhen 1800. Almanakow. arethow ha lyvrigow yn kever Kernewek, kekeffys ha geryow rannyethek, henwyn tylleryow ha henwyn teyluyow a surhas bos an yeth hwath rann vyw an wonisogeth Kernewek. Mes yth o Henry Jenner neb a dhasgrevas an dasserghyans gans y lyver *A Handbook of the Cornish Language*, dyllys nans yw kans blydhen poran. Ev ha Robert Morton Nance a oberi dibenn a-barth an yeth y'n kynsa hanter a'n ugensves kansblydhen. Nance a dhellos Cornish for All y'n vlydhen 1929 hag A.S.D. Smith a holyas gans *Lessons in Spoken Cornish* y'n vlydhen 1931, ow ri an fondyansow rag an pyth a eth ha bos Kernewek Unys. Gerlyver Kernewek Unys a veu gwrys gans Nance y'n blydhynow 1930 ha hemm a ros bros dhe vern owth ynkressya y'n yeth.

Fondyans an Orsedh y'n vlydhen 1928 a gennerthas an devnydh a Gernewek. Ow trehevel war hemma, Kesva an Taves Kernewek a veu furvys y'n vlydhen 1967 dhe restra ha gorweles apposyansow yn Kernewek ha dhe dhylllo lyvrow. Lies tekst ha lyver rag studhyoryon a holyas, dyllys gans an Gesva ha gans tus erell. Moy a boeslev war'n yeth kewsys a dheuth y'n blydhynow 1970 hag yth esa hwans bras a voy a spas rag kewsel Kernewek. Yn sywyans, kuntellesow 'Yeth an Werin' yw restrys yn Kernow. Moy es an kuntellesow hanter-ordenys ma, nebes teyluyow a dhallathas devnydhya Kernewek y'ga bywnans pub dydh oll. Rag an kynsa termyn a-dhia an blydhynow a-varr 1800 yma lemmyn tus ow triga yn Kernow neb re devis yn kyrghynnedh diwyethek.

Y'n blydhynow 1980 hwithrans nowydh yn Kernewek hengovek a dhallathas dadhelva yn kever an gwella lytherennieth rag an yeth arnowydh. An dhadhelva ma re ros tybyansow dihaval dhe Gernewek. Byttegyns i re vogghas agan aswonnvos yn kever an yeth yn y dermyn teythek. Moy, fentynow nowydh yw diskudhys hwath. Rag ensampel, an Tregear Homilies a'n hwetegves kansblydhen a veu diskudhys yn 1949 hag a-gynsow mammskrif Bywnans Ke, ankoth kyns lemmyn, a veu diskudhys yn Kembra. Oll a hemma a weres krevhe an tybyans bos Kernewek yeth bywek a's teves seweni yn ayrgylgh liester yagh.

A'n tekstow hengovek y teur dhe'n bys ledan hag yn diwettha degblydhen yth esa ynkressyans apert yn devnydh a Gernewek gans negysyow, an rann vodhek ha'n werin yn Kernow.

Hedhyw, lytherenniethow dihaval rag Kernewek a dhiskwedh bos an yeth yn fyw. Hwath pella, yma aswonnvos owth ynkressya bos res dhyn kesoberi dhe dhrehevel termyn a dheu rag an yeth ha dhe vetya gans gorvynnow an niver a gowsoryon ha keskodhevysi ow tevi.

Aswonnvos a Gernewek yn-dann an Chartour Europek rag yethow Ranndiryel ha Le-usys – An styr

Pan leveris Nick Raynsford, an Menyster rag Governans Teythyek ha Ranndiryel, an 5es a vis Du 2002 bos Governans an Rywvaneth Unys dhe aswonn Kernewek yn-dann Rann II (Erthygel 7) a'n Chartour Europek rag Yethow Ranndiryel ha Le-Usys, y poeslevas ev avel gradh poesedhek dhe aswonn bern arwoedhek an yeth Kernewek dhe hevelepter hag ertach Kernewek.

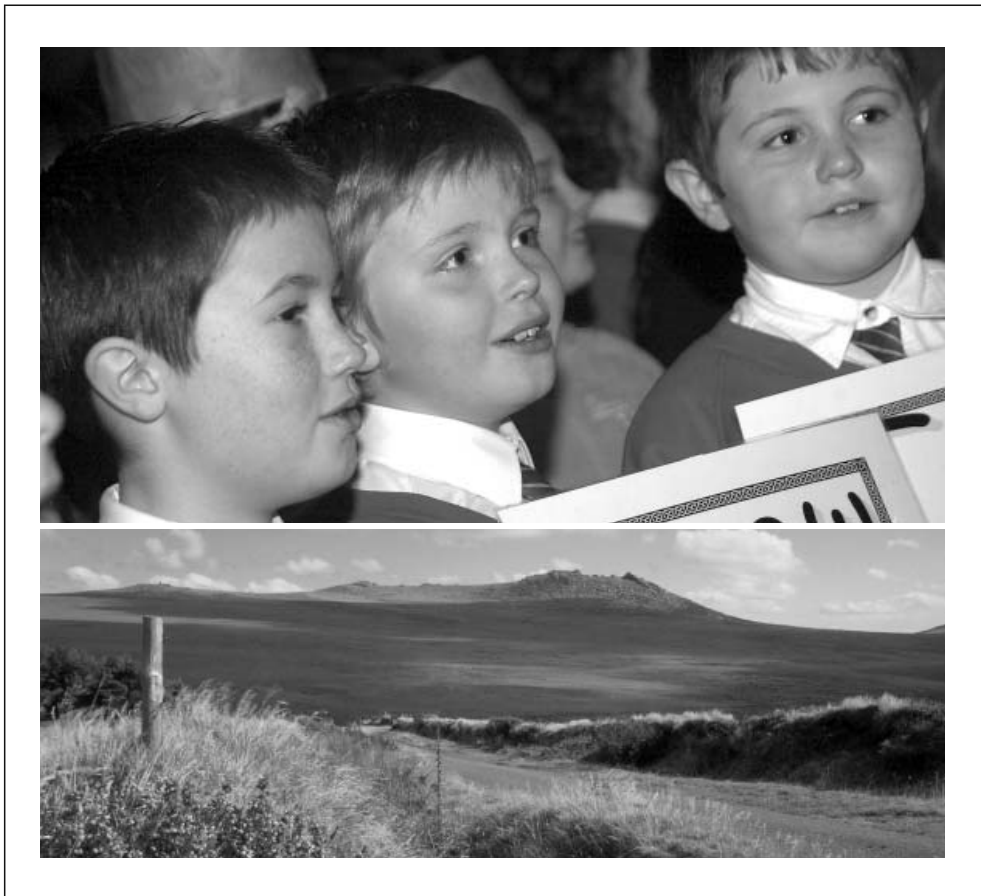
Ytho, pandr'a styr aswonnvos yn-dann an Chartour ragon?

Entent an Chartour yw dhe dhifres hag avonsya an yethow istorek, ranndiryel po le-usys a Europa rag an kevro a wrons dhe'n dihevelepter gonisogethek ha'n hengovyow istorek a Europa hag awos bos nebes anedha yn argoll.

Arwoedhoryon Governansow a dal selya aga ambosow, settyans lagha ha gweythresow war'n amkanow ha'n lagha yn Rann II a'n Chartour, synsys ynna: aswonn an yethow na avel aga rychys gonisogethek; reowta an ranndir doroniethek le may kewsir an yethow; esheans aga devnydh; ha dhe'n fordhow aga dyski ha'ga studhya. An Chartour a aswonn bos traow a'n yethow dihaval yn tien ytho y fyynnir an Governans y honan dhe wul an pyth yw possybyl ha gwiw herwydh desedhans pub yeth hy honan.

Moy yma furneth dhe Wovernansow dhe ervira py yethow dhe dhewis yn-dann Rann III a'n chartour, hag ynni daffar manylys dha avonsya yethow yn bywnans poblek. Governans an Rywvaneth Unys a erviras Kernewek kekeffys Albanek hag Ulster Scots bos aswonnys yn-dann Rann II lowr ha doeth herwydh desedhans an yeth.

An Chartour a vynn Governans an Rywvaneth Unys bos sur edhommow ha hwansow an Gernewegoryon ha'n dus a vynn dyski Kernewek bos aswonys dhe gollenwel Rann II. Hemm a vydh argerdh heb lett, mes an keskusulyans poblek rag kusulya displegyans an Strateji rag Kernewek a ros galloes dhe'n edhommow ha'n hwansow dhe vos kevys a-varr.

Aswonvos a Gernewek
yn-dann an Chartour Europek

An Chartour yw nerthhes dre fordh a dherivas termyn a dermyn gans Governansow dhe'n Kessedhek Anserghek Konnygyon an Konsel Europa. An kynsa derivas rag Kernewek a-dhiworth Governans an Rywvaneth Unys a vydh yn mis Gortheren 2005. An Kessedhek o pes da gans an ober a-varr a-barth Kernewek yn mis Kevardhu 2003. An Kessedhek a vetyas orth nebes kannasow an yeth Kernewek der y wodrik dhe'n Rywvaneth Unys yn mis Genver 2003.

Y hyllir gweles tekst leun a'n Chartour ha'n Derivas Styryansek dre wiasva Konsel Kernow po yn lyvervaow poblek yn Kernow.

Ple'th eson ni lemmyn?

An chaptra ma a boeslev nebes sywyans a-dhiworth derivas anserghek rag Soedhva an Governans rag an Soth West a-varr y'n vlydhen 2000 ha'n displegyans moy a-dhiwedhes. Y hyllir kavoes an derivas leun war wiasva Soedhva an Governans rag an Soth West www.gosw.gov.uk.

An derivas a dhismygriv bos a-dro dhe 300 kowser freth a gernewek gans a-dro dhe 750 den ow kewsel an yeth gans klasow adhyskans tevisogyon ha dre lyther. Niver a gowsoryon a bes dhe devi. Yth esa neb furv a dhyskans a'n yeth yn 12 skol gynsa ha 4 skol nessa. Moy a-gynsow Kolljiow Yethow a dhallathas dyski Kernewek avel rann an Stus. Plasennow arghans nowydh re beu dyllys. 100 skoler a-dhiworth skolyow kynsa a ganas kanow rag Goel Pyran mis Meurth 2003, henn o dhe lywya urdhyans Awtorita Adhyskans Kernow 'Sense of Place'.

An yeth yw a vern rag an hevelepter kernewek rag displegyans rannvroek ha'n ertach gonisogethek, yma gorholedh owth ynkressya rag demmedhyans ha solemptytys poblek erell, henn a ystynn dres an gemmynieth a Gernowegoryon. An Testament Nowydh a veu keworrys yn 2002 dhe'n niver a dekstow kryjyk treyls yn Kernewek.

The screenshot shows the 'sense of place' website. On the left is a navigation menu with the following items: Units, "Lost Your Tongue?" 1, Land of Saints 2, Voyage of the Mystery 3, Wrecks & Rescue 4, An Gof 1497 5, Cornish Seashore 6, CD ROM Information, Evaluation Reports, Contact Us, Updates, and Links. The main content area features a large image of a person in a hood. Below the image is the title '1 Lost Your Tongue' and navigation links: Home, View PDF, Download PDF, and Print PDF. A message states: 'To view, print or download the full Unit details please select one of the PDF options above.' The 'About the Unit' section describes the unit's focus on the Cornish language and the story of Dolly Pentreath, mentioning that children learn to introduce themselves and greet others in Cornish, and that they sing and play traditional and contemporary singing games and dances.

Ilow, kan ha dons a bup sort re dhros Kernewek dhe woslowysi ledanna ha kerys yn ta. Meur a geuryow a gyv taklennow y'n yeth Kernewek y'ga rol hag yma darvos blydhenyek Kan rag Kernow restrys gans Pirate FM. Gorseth Kernow res eth ha bos fondyans dhe les yn bywnans gonisogethek ha sivek.

Niver a fylmow dramatek berr, skrifennow ha fylm

leunhys a veu gwrys, nebes anedha re waynyas piwasow. An media tavethliys yw finweythys dhe dowlenn verr a nowodhow war Radyo Kernow pub dy' Sul hag yma kolovenn yn yeth Kernewek yn Western Morning News. Yma, byttegyns, gwask arbennik bywek a dhylllo taklow y'n yeth Kernewek, hwedhlow leunhys ha lyvrow nowydh yw dyllys pub blydhen. Yma lyvrow-termyn, lyvrow gwari ha dyllansow erell rag fleghes.

Konsel Kernow, oll an Konselow Ranndiryel hag 38 Konsel an Dre ha Plyw re assentyas dhe'n lavar ambos a skoedhyans rag an yeth. Yma ambos rag yethow ertach dhe'n Heritage Lottery Fund, ha kernewek synsys ena.

Kekeffrys ha'n henwyn-tylleryow aga honan, yma presens poblek ow kressya. Yma dynnargh Kernewek dhe lies tre war'n arwoedhyow hag yma henwyn-tylleryow yn furv istorek a borthow an trevow. Yma ambos dhe Gonsel Karrek dhe gavoas henwyn Kernewek dhe'n stretow nowydh ha'n dreheviansow poblek hag yma meur a ensampow a henwyn Kernewek kekeffrys ha'n re sowsnekhes yn arwoedhyow ha lyvrigow. Y kevir Kernewek ynwedh skrifys yn lyvrik rag Hal Fowydh.

An argerdh kesusulyans

Rag pareusi an Strateji ma, an Bagas Lywya a vynna surhe bos kesusulyans ledan rann a vern dhe'n argerdh. An kesusulyans a dhallathas yn mis Gwynngala 2003 hag yth esa:

- Kevres a hwegh kuntelles igor dhe'n poblek, onan yn pub ranndir, yn Kynyav 2003. An kuntellesow a veu argemmynnys der an Wask ha Media ha dre bost.
- Peswar kuntelles bagas arbennik, yn Kynyav 2003 gans tus elwys, may keskewsis yn kever bywnans poblek, adhyskans, an bys negys ha media ha galwennow pellgows a-wosa rag an re na allas dos.
- Dyllans Kynsa Skrif an Strateji rag kesusulyans mis Me 2004. Hemm o lesrynnys yn efan ha kampoellow gelwys.
- Kampoellow dre bost hag e-bost a-dro dhe'n Skrif.

Hwath pella, godrik studhya dhe Vanow a veu omgemmerys gans nebes eseli an Bagas Lywya dhe hwithra an fordhow devnydhys ha'n avonsyans gwrys. An yeth Vanowek yw, martesen, an nessa dhe Gernewek a-barth dallethvos rag displegyans ha'n Bagas Lywya a vynna konvedhes an tu usys yn unn seweni, ha dhe wodhvos dyskans skentel dhe weres an ober rag Kernewek.

An Bagas o movys meur gans an tan kolonn re devis yn Manow rag an yeth. Yn arbennik henn o an poeslev war dhalleth gans an fleghes pur yowynk, yn fenowgh gans maglans an teylu oll yn skoedhyans an flogh.

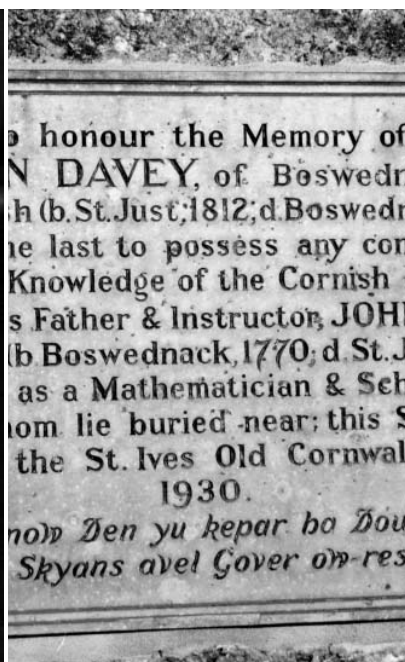
An omdhalgh poesedhek war-tu ha'n yeth a's teves brassa rann an dus yn Manow a asas sel veur, ha'n soedhogyon a leveris bos krevheans hevelepter yw kevrennek gans an yeth re'n jevia effeyth poesedhek yn bys kenwerthek ynwedh.

An awtorita Manow re restras towlenn ledan dres deg blydhen yn pub lown a weythres. An tybyans derivys dhe'n bagas o yth esa edhomm poes a wul dalleth skonna gyllyn, kyn fo byghan, avel grond dhe dhrehevel warnodho ha, dh'aga breus, an dowlenn a waynsa hy herdhyans hy honan.

An spas dhe gevri dhe gesusulyans an Strateji yw drehevys yn pub rann an ober ha'n kampoellow ha'n profyansow degemmerys re weresas furvya an diwettha skrif ha kevri dhe'n ober ow sywya.

Strateji displegyans an yeth Kernewek

An chaptra ma a sett an ragwel ha'n kostennow rag displegyans an yeth Kernewek, gwrys ow sywya an kesusulyans. An ragwel yw skrifys yn hwegh penn-neusenn. Yn-dann bub neusenn yma derivas fatell gevrenn hi gans sywyans an kesusulyans poblek. Gweythresow berrdermyn ha hirdermyn yw kevys, gans amkan dhe dhrehedhes an Ragwel der an nessa 25 blydhen. Nyns yw an gweythresow na eskeasek na kowlswithus hag y fydh edhomm a'ga displegya pella der an termyn a dheu.

Ragwel 1

May ma spas rag pub huni neb a vynno dhe dhyski Kernewek, yn pub nivel a adhyskans

Onan a'n messajys an kreffa dhe dhos a-dhiworth an keskusulyans yw an hwans dhe weles spas dhe dhyski an yeth, a vagas gwari bys dhe bennskol ha'n adhyskans tevesogyon. Derivys yw hemma nep-prys yn sempel avel hwans dhe bup person dhe gavoës unn perthyans dhe'n lyha a vewder yethek hag aswonnvos gonisogeth Kernewek. Poken yma hwans dhe gavoës spas rag dyski a-ji dhe'n steus peskweyth may fo gorholedh.

Y hwelir digloesheans dhe'n yeth yn yowynkneth ha pesyans an spasow dyskans dhe gavoës avonsyans dre gammow, ha'n gowsoryon freth lowr ynwedh, ha kressyans dyskans teylu avel a res dhe'n displegyans y'n gemmynieth.

Yma ewl moy spas rag dyskans tevesogyon, hag yn rann vodhek ynwedh, ha rag klasow formel a-ji dhe'n Awtorita Adhyskans Leel dhe vos proviys war an keth sel es yethow erell.

An pellder dhe lavurya dhe'n klasow yeth a welir avel lett orth omjunya klas.

Yma edhomm a voy ha gwella daffar rag dyski dhe bup nivel.

Yma res dhe gavoës skoedhyans rag dyski Kernewek dre hwithrans nivel pennskol yn furvow a'n yeth hengovek keffrys ha dasserghys. Y hwelir bos hemma a res dhe weres askorrans dasskrifow hedhadow a'n tekstow istorek hag avel elvenn worvysi dhe worwoelyas ha derivas an argerdh a dowlenna yethek ha dhe gavoës nessa yeth ha gul devnydh anedhi yn Kernow.

Kostennow

- Towlenn adhyskans hedhadow a-dhiworth kyns-skol dhe adhyskans ughella ha tevesogyon.
- Kowethysi effeythus ynter an korfow selys yn laghel, an rann adhyskans galwesik ha'n rann vodhek.
- Displegyans fordhow nowydh dhe hedhes an yeth Kernewek ha framweythow-skoedhya rag dallethoryon ha'n dus freth nowydh.
- Taklow-dyski arnowydh effeythus.
- Towlennow hwithrans dhe dherivas ha sel taklow hag argerdh-towlenna yethek.

Gweythres kevarwoedhek

Ragwirow a-varr

- Dalleth selya kowethysi ha framweyth dadhel.
- Hwithra praktis da usi yn fyw ha skoellya a-les aswonnavos anodho r. e. ober usi yn fyw yn skolyow, gweyth a Sense of Place dhe sevel arwodhvos, kemmeradewder ha displegyans possybyl a belldhyskans.
- Fondya kresenn-gestava rag Kernewek yn adhyskans.
- Hwithra spasow y'n framweyth a-lemmyn rag hedhes an yeth Kernewek.
- Displegya argemmynow effeythusa rag spasow dyskans tevesogyon.
- Digemmyski kaletterow a gost ha gnas a'n klasow, ha galwesik ha bodhek.
- Hwithra ha gwirhe an skeul a fordhaw ayavlyadow rag dyski an yeth.
- Hwithra gorholedh yn nivelow dihal.
- Chekkya daffar usi yn fyw hag ober gans kowethysi dhe vires orth edhommow daffar ha styr anedha.
- Dalleth dadhlorans dhe dhisplegya arwodhvos efanna a'n yeth.

Termyn hirra

- Kavoes towlenn hirdermyn gans kost an pyth a vet gans edhommow an rannow ha galwesik ha bodhek.
- Fondya towlenn displegyans daffar.
- Displegya ken spasow dyskans r.e. steusow-gorthroghya ha steusow-tynn.
- Pesya displegya spasow yn gorthyb an gorholedh.

Ragwel 2

May ma dyski Kernewek talvedhys yn fordh gehaval orth dyski yethow erell

Y tal bos an argerdh dyski oll a Gernewek aswonnys gans an keth bri avel yethow erell rag seweni. Yn rann hemm yw govynn dhe wul didhanus dyski an yeth.

Gweres dyskatoryon vodhek dhe dhyski gwell ha dhe dhendil testskrif aswonnys ha dhe weres kowsoryon freth dhe dhendil sleyneth diskas yw gwelys avel fordhow dhe sevel skwirys, mater poesek dhe denna moy dyskyblon ha dhe ynkressya niver a dhyskatoryon.

Godhvedhys yw ynwedh bos edhomm a dhyskatoryon skolyow aga honan dhe gavoos testskrif aswonnys y'n yeth.

Nebes a wel devnydh dyskatoryon-wandra avel fordh erbysek ha hebleth dhe dhelivra diskas ha dhe ystynna meni diskas a'n skolyow aga honan.

Kostennow

- Savon ughel a dhyski Kernewek.
- Steusow-dyski rag dyskatoryon vodhek, jynnweyth kevrennans ha delivrans sleyneth effeythus.
- Testskrifow aswonnys y'n yeth rag dyskyblon ha dyskatoryon.
- Chanj y'n prederyansow a Gernewek hag a wra lettya tus dhe dhyski avel studhyoryon po dyskatoryon, owth hembronk moy a'n re yowynk dhe dhalleth studhya an yeth.

Gweythres kevarwoedhek

Ragwirow a-varr

- Kavoes edhommow an dhyskatoryon vodhek ha pareusi towlenn dh'aga hollenwel.
- Dalleth fondya kevrennow ynter dyskatoryon alwesik ha'n bagasow yethek dhe eshe konvedhans ha keschanj sleyneth.
- Hwithra an lergth war-tu ha fondya testskrifow aswonnys.
- Pledyans hag argemmynnow rag gorthybi kaletterow a imaj.
- Gweres dyskatoryon vodhek dhe gavoos steus gwiw mayth eus seulabrys ha pareusi kommendyansow yn kever towlenn dyskans arbennik ma nag eus onan hwath.

Termyn hirra

- Pledyans ha dastalvesans edhommow ow pesya.
- Desedha testskrifow aswonnys gwiw.
- Ragdhoen towlenn dyskans kommendys.

Ragwel 3

Mayth yw aswonnys an yeth Kernewek yn bywnans poblek avel rann a vri hag hewel a'n ertach ha gonisogeth dhiblans a Gernow

Ow kul an yeth hewella yn bywnans ha darvosow poblek dydhweyth, synsys ena prysweythow soedhogel hag ystynna hy devnydh yn goelyow hag yn kanow ynwedh, yw gwelys avel fordhow poes dhe sevel hy furv ha dhe dhendil degemmerans ledanna.

Yth aswonnir rag pesya, yma edhomm martesen a vaga prederow poesedhek ha dhe dhisplegya konvedhans gwell a savla an yeth Kernewek yn bywnans dydhweyth.

Yma spas rag korfow poblek dhe hembronk ow skoedhya an yeth, rag ensampel devnydhya arwoedhyow diwyethek war hag a-ji dhe dhreheviansow yn Kernow, gans pennlinennow lyther, ha devnydhyaow-avonsya, hag yn gwiasvaow ha der avonsya devnydh henwyn Kernewek rag trevow ha stretow. Yma hwans ynwedh dhe weles, wor'tiwedh, skrifennow soedhogel diwyethek.

Displegya heveleptera Gernewek y'n media ha kenneertha provians dre fylm, pellwolok ha radyo ha der dhevnydhya teknologieth nowydh, rag emsampel an kesroesweyth, yw gwelys avel fordhow poes dhe wul moy hedhadow Kernewek rag kowsoryon lemmyn ha dhe waynya goslowysi nowydh didheurek dhe wodhvos moy yn kever an yeth. Yma edhomm a wul kevrennow ynter

kemmynieth an yeth ha'n media dhe weles py par displegyans a via possybyl ha dhe les rag metya gans edhomm an gemmynieth, keffrys ha skoedhya dalgh an yeth Kernewek.

Devnydhya an yeth yw gwelys avel fordh dhe weres drehevel kemmyniethow kreffa ha skians leel hag hevelepter. Y's devnydhir ynwedh martesen rag gweres gorthybi eskeans sosial, may styr, rag ensampel, kavoes sleyneth nowydh ha sevel omvri po displegya skians ughella a berghennogeth yn mysk tus yowynk.

Rag an yeth dhe dhisplegya yn kows kemmyniethek, yma edhomm a voy spasow rag hy devnydhya yn bywnans kowethesek dydhweyth yn fordh naturel kekeffrys ha restra darvosow ha kuntellesow.

Kostennow

- Devnydh efanna a Gernewek yn bywnans poblek, yn arbennik der arwoedhyow, ha daffar-avonsya
- Kowethysi effeythus ynter an tregh yethek ha'n bagasow poblek
- Devnydh a Gernewek moy bannek yn darvosow poblek ha gonisogethek
- Devnydh effeythus an media ha'n teknologieth nowydh yn unn skoedhya bywderow an yeth Kernewek ha displetyans efanna der an media

Gweythres kevarwoedhek

Ragwirow a-varr

- Dalleth drehevel konvedhes gwell yntra bagasow poblek ha kemmynieth an yeth.
- Dalleth dadhel gans bagasow poblek dhe gavoos spasow dhe eshe devnydh a Gernewek yn arwoedhyow ha skrifennow, yn arbennik pan vo res daswul po ewnhe an arwoedhyow.
- Fondya bagas kusulyek rag henwyn-tylleryow.
- Skoedhya kammow gonisogethek dhe dhevnydhya Kernewek dell yw res ha kannertha towlennow nowydh.
- Kavoes spasow dhe avonsya askorrans Kernewek yn fyw a-lemmyn r.e. dyllansow, fylmow, gwiasvaow.
- Dalleth dadhel gans an media dhe eshe moy a argemmynnow hag avisyansow.
- Kavoes spasow rag efanhe ha brashe devnydh an yeth Kernewek y'n media.

Termyn hirra

- Displegya ha skoedhya towlennow arbennik a gelm warbarth an media ha'n yeth.
- Displegya ha skoedhya towlennow rag ober artys awenek gans an yeth.

Ragwel 4 Mayth yw an yeth aswonny's avel rias poesedhek y'n erbys Kernewek

Yma ewl dhe hwithra displegyans pella an eghenn Gernewek ha'n spasow kemmyniethek erell a brof an yeth rag an bys negys, ow marghasa askorrasow ha displegya daffar nowydh, synsys ynna dyllo keffrys ha tornyaseth.

Kostennow

- Kennertha bywder negys nowydh y'n tregh hag aswonn ha displegya an bywder usi lemmyn yn fyw
- Kennertha devnydh a Gernewek pan vo gwiw dhe weres eghenn Gernewek
- Hwithra ha kennertha devnydhya Kernewek dhe skoedhya kammow nowydh tornyaseth wonisogethek

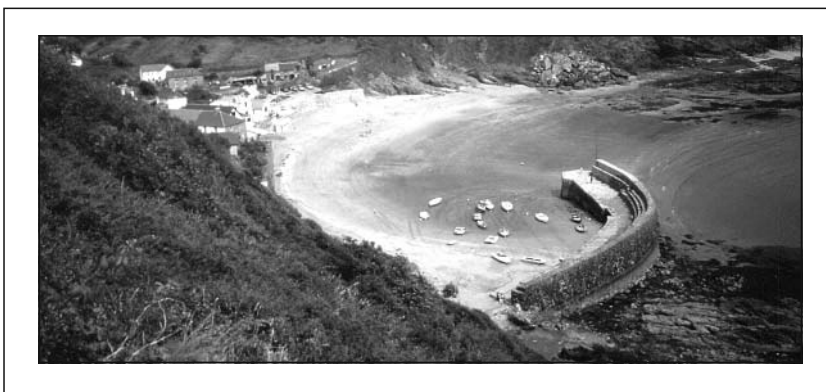
Gweythres kevarwoedhek

Ragwirow a-varr

- Hwithra fordhow marghasa, kadonyow-darbari ha gweres avaylyadow dhe negysow an yeth Kernewek
- Hwithra devnydh an yeth y'n bys negys ha'n omdhalgh dhodho
- Displegya kevrennow gans an Bagas Tornyaseth ha'n proviysi tornyaseth erell

Termyn hirra

- Displegya stratejiow-marghasa rag askorrasow ha gwrythow an yeth Kernewek
- Displegya devnydh an yeth yn treghow negys ha tornyaseth
- Displegya fordhow dhe witha Ewnderyow Kerth Skiansek (EKS) an gemmynieth a-barth an yeth

Ragwel 5

Mayth omlowenha an yeth Kernewek reowta ryb tenewen an yethow ranndiryel ha nebes kewsys erell y'n Rywvaneth Unys

Yma hwans a vos Kernewek gwelys dhe gavoës bri ha dygityans kehaual dhe'n yethow avel Kembrek, gans Rann III an Chartour an diwettha amkan. Ny wel pubhuni bos aswonnans yn-dann an Chartour lowr ha nebes tus a hwil lagha an stat dhe brovia difres laghel der Laghenn an Yeth Kernewek.

Y koedh bos Kernewek syns yn kesusulyansow kepar ha'n Konsel Predennek-lwerdhonek yn kever yethow ranndiryel ha nebes kewsys. Res yw dhyn fondya linennow a geskomunians rag kevrohew ha gorthybow, gans negesydhians gwiw dhe'n kuntellesow a-dro dhe yethow.

Yma hwans ynwedh dhe weles kowethysi displegys ynter fondyansow poblek ha'n gemmynieth yethek rag avonsya kovedhyans ha spasow gwell dhe oberi warbarth. Kevrennow gans kemmyniethow yethek erell ha spasow rag keschanjow gonisogethek a veu gwelys ynwedh avel poesek.

Kostennow

- Kowethysi krev yntra bagasow poblek ha bagasow bodhek an yeth
- Kowlwrians aswonnvos pella ha skoedhyans pan vo gwiw
- Displegyans ha mentons an kevrennow gans kemmyniethow yethek Europek erell

Gweythres kevarwoedhek

Ragwirow a-varr

- Kennertha ha pesya an displegyans a gowethysi ynter fondyansow ha bagasow an yeth dhe avonsya konvedhyans hag ober kesunys
- Displegya spasow rag roesweytha yntra bagasow ha kettep onan
- Digeli synsyan a Gernewek ynter urdhyansow a-lemmyna-dro dhe yethow ranndiryow ha nebes usys.

Termyn hirra

- Gorwoelya avonsyan yn fenowgh dhe ervira mar, dell ha pan vo res hwiles aswonnvos kreffa.

Ragwel 6

May ma dhe'n yeth Kernewek fordhow dhe oberi hag isframweyth skoedhyans ynna, gwiw rag an edhommow bys may hallo 1 – 5 bos drehedhys

Ni a woer yma edhomm a roesweyth a gresennow bywder ha sleyneth an yeth Kernewek may hyllir kevrenna daffar ha displegya towlennow hag kammow nowydh.

Yma edhomm junys a vagasow yethek dhe dhegemmeres gweres dhe kavoes arghans, henn yw gans gweres dhe dhisplegya kynnigow ha dhe gavoës pennfentynow ha towlennow arghans avaylyadow.

Yma edhomm dhe gennertha ha displegya pella an kesoberyans yn fyw ynter bagasow divers an yeth rag ri galloes a assentyans yn kever furv skrifys an yeth. Messach kler a dheuth dhiworth an keskusulyans bos ragwir an problem a lytherennieth hag a dhelledh y ervira.

Yma res dhe gavoës mayn dhe brovia korf krysadow ha geryes da darbarys dhe gewsel a-barth kowsoryon ha gorwoelyas yn ewn ha gans lenduri keweras an Chartour ma.

Kostennow

- Displegyans isframweyth skoedhyans gwiw dhe'n kyrghynnedh ow chanjya an yeth.
- Displegyans kresennow a vywder.
- Fondyans framweythow rag gorwoelyas avonsyans ha surhe kusulyans ow pesya.
- Unn furv skrifys yn unnik rag devnydhya yn skrifennow soedhogel hag adhyskans ewn.

Gweythres kevarwoedhek

Ragwirow a-varr

- Desedha soedhek dhe dhisplegya nessa rann an ober.
- Fondya bagas-rewlya dhe worweles nessa rann an ober.
- Fondya bagas dhe worwoelyas ha kusulya yn kever nessa rann toulyans an Strateji.
- Provia kevarwoedhyans hag esheans rag towlennow ow tos dhiworth tregh an yeth.
- Devisya, dasweles ha gorwoelyas kammow nowydh, daffar ha towlennow yn fyw a-lemmyn hag ow tos.
- Hwithra ha displegya pennfentynow arghans dhe skoedhya an dowlenn a ober.
- Dalleth dadhel igor hag omgusulyans dhe fondya, yn termyn hirra, an fordh war-rag fatell skrifa Kernewek yn skrifennow soedhogel hag adhyskans ewn

Termyn hirra

- Displegya isframweyth kesklenek rag dyghtya ha skoedhya bywder yethek y'n termyn a dheu, hag ynno menegow musuradow a avonsyans.
- Displegya sleyneth a-ji dhe gemmynieth an yeth dhe surhe hembronkans ha displegyans y'n termyn a dheu

Nessa gradhow

Nyns usi an Strateji ma ervyrs avel penn y honan, mes avel skrif a lavur, hag a dhaswelir blydhenyek hag a arnowydhir dhe dhastewynnya avonsyans ha'n tirwel gonisogethek ow chanjya. An ragwel ha'n kostennow yw gorfynnek hag yth eder edhomm a dhegemmerans gwirvosek yn kever toeth an delivrans. Nyns eus gorthyp skav mann. An aswonnvos a Gernewek yn-dann an Chartour ha'n keskowethyas re dhallathas an argerdh ma re fondyas an framweyth rag an termyn a dheu. An oberenn yw lemmyn dhe dhrehevel an keskowethysi ha'n towlennow a wra treylya an ragwel dhe wirvos. Y fydh res dhe gavoës skoedhyans byw ha komittyans dhiworth korfow poblek ha korfow erell. Apert yw a-dhiworth perthyans an bagasow yethek erell rag tevyans sostenys bos res dhyn desedha an brykkys drehevyans a-gammow hag ynwedh bos res displegya, yn kynsa le, an dalgh yn movyans an yeth dhe worthybi tevyans a worholedh ha bywder.

Rag y ragdhoen, y fydh dhe'n Strateji res a dhaffar, nag arghans hepken mes, moy poesek yn dallethvos, termyn res rag an porpos dhe dhisplegya an gweythresow.

Ytho an nessa gradhow a vydh

- Desedha soedhek omres dhe dhisplegya an towlennow manylys ha dhe dhalleth an ober y honan. An soedh a wra synsi war an ragwirow a-varr, ow kul towlennow kostys ha dhe aswonn ha dhe dhiogeli daffar rag avonsya an ober.
- Fondya bagas, grondys war'n gowethysi poblek ha'n rann vodhek neb re worwelas askorrans skrif an Strateji dhe worwoelyas avonsyans a'n Strateji ha degemmerans a'n Chartour. An bagas ma a vydh negysydhok hag omborth ha'n eseli a wra derivas dhe vovyans an yeth ha'n gowethysi poblek.

An bagas-lywya a-lemmyn, gans gweres a dermyn skoedhyans-menystra dhiworth Konsel Kernow ha Soedhva an Governans, a wra an ober res dhe gavoës an re ma hag a vydh bagas-rewlya rag an soedhek y'n kynsa le.

Yth aswonnir mars usi an strateji dhe seweni yn tien, y tal dhe'n bagas-rewlya, an meni ha'n isframweyth skoedhyans displegya ha chanjya dhe vetya an edhommow ow varya. Y ragwelir an framweyth ma dhe wonis an kynsa displegyans bys dhe dhiw vlydhen yn unnik ha rann an ober gwrys a vydh dhe profya framweyth gwiw dhe be an edhommow a dheu.

Kettestenn stratejek

An yeth yw sprusenn gonisogeth Kernow usi dhe'n golonn a'y gnas diblans rannvroek. Rakhenna an Strateji ma a sav fast yn kettestenn an Strateji Kemmyniethek rag Kernow, a veder 'ynkressya prow kemmyniethek dhiworth gnas diblans teythyek' hag ynwedh kevri dhe'n ragwel derivys a 'Strateji ha Gweythres', strateji an mayn erbysiethek: 'dhe gowlwul sewenyans sostenadow dre sostena ha moghhe an kyrghynnedh naturel, ertach, gonisogeth hag hevelepter diblans a Gernow'.

Rol a Iyvrow

European Charter for Regional or Minority Languages (Council of Europe, Charter No. 148, 1992)

ECRML: Addendum to the Initial Periodical Report presented to the Sec. General of the Council of Europe in Accordance with Article 15 of the Charter — UK: Informal UK report on Cornish (December 2002)

ECRML: Explanatory Report (Council of Europe, 1992)

Report of the Committee of Experts (Council of Europe, March 2004)

From Theory to Practice: the ECRML (Council of Europe, December 2002)

Promoting Language Learning and Linguistic Diversity (South West UK, Brussels Office, 2003)

An Independent Academic Study on Cornish (Prof. Ken MacKinnon, Sgrùd Research for GOSW, April 2000)

Policy on the Cornish Language (Cornwall County Council, 1999)

Policy on the Cornish Language (District Councils, 2000)

Policy on the Cornish Language (Town & Parish Councils, 2002)

Proposals and Recommendations for the Future of Manx Gaelic (Government of the Isle of Man, 2002)

Report on the Visit to the Isle of Man by members of the Cornish Language Steering Group, January 2004 (Steering Group)

Our Language: Its Future — Policy Review of the Welsh Language (Nat. Assembly for Wales, 2002)

A Fresh Start for Gaelic — Report by the Ministerial Advisory Group on Gaelic (Scottish Executive, May 2002)

A Strategic Plan for the Promotion of the Ulster-Scots Language (Ulster-Scots Language Society, July 2000)

